

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torkih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane:
za jeden mesec . . . 1.—, izven Avstrije f. 1.50
za tri mesece . . . 3.— „ „ „ 4.50
za pol leta . . . 6.— „ „ „ 9.—
za vsa leta . . . 12.— „ „ „ 15.—
Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v petitu: za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnica in javno zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kar nefrankovana se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upravnništvo** ulica Molino picele št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame cije se proste poštine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

Slovanstvo in njega nasprotniki.

Avstrijsko slovanstvo ima tri nasprotnike: Nemce, Italijane in Madjare. Toda ti trije nasprotniki niso jednako veljavni med seboj, marveč je velika razlika med njimi glede njih, rekli bi no tranje veljave. Prvi, Nemci, so zares močni že sami iz sebe, kar ne moremo reči o poslednjih dveh, Italijanih in Madjarih. Avstrijsko nemštvo predstavlja res veliko moč, ker je del velikega, žilavega in v novejših dobah jako ekspanzivnega naroda. Madjari pa so mal narod brez — sorodnikov v Evropi: tujci so v veliki družini evropski. Zaveznikov pač imajo ti ljubi Madjari, takih namreč, ki jih izkoriščajo za svoje namene, ali prijateljev, resničnih prijateljev nimajo na nobeni strani. Razvoj stvari v Evropi od leta 1848 sem je pač nanesel takó, da poštrevajo danes Madjare na šahovni deski evropske politike, ali simpatij, resničnih, iskrenih simpatij ne uživajo nikjer. Zgodovina pa nas uči, da celó veliki in mnogoštevilni narodi se niso mogli nikdar trajno vzdržati na svoji višini, ako so živeli med ostalimi narodi neljubljeni in osamljeni. Kamo-li da bi bila cena trajna malemu narodu, ki si je moral vse izposoditi, kar ima v kulturnem pogledu in s čemer se ponša. In res je: kolikor imajo Madjari res evropskega v kulturnem inventarju svojem, izposodili so si pri Nemcih in še več pri Slovanih. Kje bi bili danes Madjari se svojo znanostjo, se svojo trgovino in obrtjo, da nimajo v svoji terminologiji — slovanških besed?! Ni najmanje krivice ne storimo Madjarom, ako rečemo, da v svojem srdu proti slovanstvu so podobni nehvaležnemu in brutalnemu dolžniku, ki psuje svojega upnika potem, ko mu je isti storil — dobroto.

Malo više od Madjarov cenimo tretjega nasprotnika našega: italijanstvo, sosebno pa ono, ki živi v državi avstrijski. Nekaj razlike je

že v prilog Italijanov, ali ista je le zgodovinske važnosti. Madjari niso bili nikdar kulturni živelj, niso sedaj in ne postanejo v doglednem času, dočim ima narod Latinov sijajno kulturno zgodovino za seboj. Ali vse to je že — bilo, in od vsega tega, kar je bilo, imajo Italijani danes skoro samo le spomine in — oholost. Oni glojejo srdito na kosti svoje stare slave, in, zaljubljeni v to staro kost, niso zapazili, da stojijo vedno na istem mestu, med tem ko so drugi napredovali orjaški. Še le v najnovejši dobi, v drugi polovici sedanjega stoletja, ko jih je vzdramilo bujno, plemenito in vseobče vrvenje in tekmovalje med evropskimi narodi na kulturnem polju, zapazili so še le, da imajo v rokah le obglojeno kost, dočim so se drugi, pozneje probudivši se, zato pa čvrsti in silami mladeniškega duha obdarovani narodi ponosno razvrstili na polju delovanja kulturnega. A kaj so storili potem, ko so videli, da oni, ki so starejši, stoje že daleč zadej za drugimi, ki so mlajši? Mesto da bi bili začeli pametno delo za pomlajenje in preporenje svoje razsrdili so se v neugasni zavisti in v tem srdu mečejo tudi nam Slovanom, njih vrednim naslednikom pri kulturnem delu stare Evrope — svojo staro kost. To je *á vita coltura*. In pod tem naslovom iz davne prošlosti hoté nas pehati iz družbe civilizovanih narodov, nas, Slovane, ki smo jih že nadkrillili z delom svojega duha za sedanjo kulturo in civilizacijo.

V podkrepljenje svojih trditvev bi se mogli sklicevati na vsestranski napredek v Rusiji, napredek, ki je naravnost fenomenalen. Pokazali bi lahko na gigantska tehniška dela, ki sta jih ali že dovršila ali jih dodelujeta ruski um in ruska dlan, pokazali bi lahko na uzorno finančno gospodarstvo v Rusiji, pokazali bi lahko na orjaško literaturo rusko — toda nečemo se muditi v inozemstvu, saj imamo dovolj dokazov in vzgledov v mejah države naše. Le nečesa bi se hoteli še spo-

mniti. Nasprotniki slovanstva — in to v prvi vrsti Italijani — kaj radi vsporejajo svoje odnošaje z odnošaji med priprostim narodom v Rusiji ter prihajajo potem do zaključkov, ki niso baš laskavi za največi narod v družini Slovanov. Gospóda pa pozabljajo pri tem na nekaj, kar je ravno bistvene važnosti. Res je, da je danes n. pr. v Rusiji anal-fabetov (takih, ki ne znajo ne pisati ne čitati) za par odstotkov — a le za par!!! — več nego v Italiji. To je res, ali za pravo presojo sedanjega kulturnega dela pri Rusih in Italijanih je najvažnejše dajstvo, da se v Rusiji orjaškimi koraki boljšajo kulturni odnošaji, v Italiji pa slabšajo; da se v Rusiji od leta do leta manjša število anal-fabetov, v Italiji pa je stacionarno, vedno isto, če že nočemo reči, da se — vekša. Z drugimi besedami: Italija ima svojo minolost, Rusija pa bodočnost!! Kdo je na boljsem?!

Toda povrnimo se v državo avstrijsko in prispodobljajmo malo! Od vsega sveta — izvzemši seveda Italijane in Madjare — pripoznani napredek naroda češkega je tolik v vsakem pogledu — na polju znanosti, na polju umetnosti, na polju literature in na polju politiške zrelosti — da je ta sicer ne mnogoštevilni narod prištevati danes prvim kulturnim narodom sveta. Nemcem in Francozom — o Italijanih niti ne govorimo — ni treba sramovati se češkega tekmeča na torišču kulturnega dela! Ali pa poglejte tja doli v beli Zagreb, v prestolnico čvrstega in bogato nadarjenega naroda hrvatskega, kojemu se razvija slovstvo toli divno in bujno, da se moramo le radovati na tem ne le z našega stališča jugoslovanške solidarnosti, ampak tudi se splošno kulturnega stališča.

In mi Slovenci?! Ne moremo se še ponášati z delom v najviših sferah znanosti, ali ponosno lahko pokazemo na svoje delo za širjenje splošne kulture med priprostim narodom. Mnogo je še dela pred nami, ali že to, kar smo storili, nam je v

PODLISTEK.

T a t.

(Konec.)

Nesrečni lovec je planil k umirajoči ženi in trepetajočima rokama dvignil njeno glavo. Trudno je odprla trepalnice. Še dolg pogled solznega očesa na dete, na soproga in obledelo je še bolj njeno upadlo lice: Lize ni bilo več mej zemlami. . . .

Niti jedne solze ni imel ubogi Peter, ko je klečal tik mrtve žene. Nemo, obupano je upiral svoj pogled v njeni mrzli obraz in na svojega osiročenega sina. Potem pa je poskočil pokonci, stegnil desnico proti nebu in mrmral sveto pri-sego. . . .

Nekdo mu je položil v tem trenutku težko roko na ramo: — za njim je stal s puško dvocevko v roki visok mož, stari logar. Ni se ga ustrašil Peter; molcé je pokazal mrtvo, na tleh ležeče truplo, potem sta odšla proti domu. — Peter je nesel svojo ženo, logar je pa zavil malega Peterčka v debelo suknjo; polna luna jima je svetila po poti, čuk je hripavo pel tam v sredi gozda, netopirji so jima frfali in prhutali okoli glav. — — — — —

IV.

Dva dni pozneje so pokopali Lizo. Britko je plakal Peter ob njeni gomili, katero pa je moral takoj zapustiti.

„Škoda mladega življenja!“ je pripomnila stara Babnikovka v sredi pogrebcev, vračajočih se počasi s pokopališča. „Tako lepa žena!“ je dejala in si otrla s koščeno desnico solzo, ki ji je lezla preko velega obraza.

„Škoda pridne in poštene soproge!“ je pripomnil mlad mož, ki je do takrat zamišljeno stopal za pogrebci.

Ljudje so pripovedovali o njem, da bi bil nekda rad vzel Lizo za ženo. Žal, da je prišlo drugače!

„A najbolj je škoda dobre, skrbne matere, katero bode Peterček, ako mu bode dal Bog živeti, vedno britko pogrešal!“ se je oglasil star in suh možiček v kratkih, podvezanih irhastih hlačah, s turničasto pipico v ustih: — župan.

„Možje, skrbeti bodemo morali za zapuščenega otroka ter ga odgajati po krščansko, dokler se oče ne povrne!“

Možje so pritrtili županu. Še tistega večera so županova mati imeli čez glavo opraviti s Peterčkom, ki je na vse pretege kričal, želé to in ono. Mati županja pa je bila starka, ki se je bila davno že odvadila takemu poslu.

V istem času pa sta korakala po ljubljanskih ulicah proti jetnišnici dva moža molcé in brzo drug za drugim: žandar in — tat Peter.

P. R—r.

Obnarodimo še nekaj.

Priznavši, da ima moja knjižica proti koncu mnoge jako dobre opomine o rabi posameznih besedij*), očital mi je pa prečastni gosp. pisatelj, da mi je pisava semtertja jako trda in okorno in da ni brez napak.

*) Vendarle nekaj! Tu pa mi je popraviti in pristaviti kar je bilo ondan ostalo v pečatnji, da je po naše erzhertzog: viši ali vrhovni vojvoda, grossherzog: veliki vojvoda, erzpriester pa: viši, ali prvi svešččenik, ali pa: prvosvešččenik itd.

Isto tako bi bilo jako dobro, da bi nam spisal kdo temeljito kako monografijo o predlogih: k, ob, o, na, pri, v, itd., da ne bomo brali v naših listih skoraj vsak dan takih le nepravilnostij, n. pr. vabilo k veselici (namesti: vabilo na veselico saj narod govori: vabim te na obed, na večerjo, na časo vina, na ples)

primanjkljev pri duželnem zakladu znaša toliko (namesti primanjkljev v deželnem zakladu znaša toliko) — ne varuje, da se je general Baratieri odločil k odločilnem [u] koraku namesti na odločilen korak)

pri najboljši volji ti nemorem pomagati (namesti ob najboljši volji —)

in tako volitev so uničili, dočim so potrdili volitve, pri (namesti ob) katerih so se godile dokazane nezakonitosti

vemo, da pri svoji razumnosti in pri svoji idealni ljubezni do svojega naroda) namesti: vemo, da v svoji razumnosti in v svoji idealni ljubezni do svojega naroda) —

pri vpisovanju (namesti ob vpisovanji) otrok v slovensko šolo je kontroliral izpovedbo staršev mestni policaj

radi nepristojnosti pri sodiščih v jezikovem pogledu — in res je, da se pišejo pri logaškem sodišču vse izjave strank, prič in obdolžencev skoraj izključljivo le v slovenskem jeziku (namesti da bi se pisalo: radi nepristojnosti na sodiščih — na logaškem sodišču se pišejo —, saj narod govori: grem na sodišče, bili smo na sodišču) —

zdaj pa stojimo novi razsodbi nasproti, pri kateri (namesti o kateri) igra spomin važno ulogo — sicer pa je ves ta izraz misli čisto nemški, odet slovenskimi besedami

— vložil naj sproti pri poštni hranilnici ali pri kakem

čas. In da nimamo drugega nego našo družbo sv. Mohorja, rekli bi že lahko: Ne živimo za- stonj! Sedaj pa vprašamo: kaj in koliko producira italijanski živelj v Avstriji na kulturnem in zlasti na slovstvenem polju? Škandalozne kronike po italijanskih listih, razni „humoristiški listi“, po katerih vzbujajo najgnusnejše nagone se razprodajanjem človeškega mesa v besedi in slikah, in slednjič razne „strenne“, ki le premlevajo, kar so tekom leta nanizali gausnega razni „humoristični“ listi — to je malone vse slovstveno delovanje naših avstrijskih Italijanov. Njih delovanje na glasbenem polju pa se najbolje zrcali v onih duhovitih „canzonetah“, ki se odlikujejo po popolnem nedostatku vsakega estetiškega ukusa, prek in prek se svojo trivialnostjo, tu pa tam tudi z očitno nemoralnostjo in često tudi se svojim izživlajočim namenom.

Poleg takega „kulturnega“ delovanja se nam Slovincem ni treba sramovati svoje kulture.

Ako torej sodimo s takega vzvišenega stališča, se nam Slovanom res ni bati svojih italijanskih in madjarskih nasprotnikov. Danes nam res še gospodujejo, ali njih gospodstvo je le sad hipnega položaja in računajoče taktike v evropski politiki — zavisno je torej od dobre volje drugih — dočim naša cena sloni na delu našega uma, na naših vrtilinah, na naši notranji duševni vrednosti. Moči slovanstva so čile, te moči se razvijajo enakomerno od baltiškega morja pa do obal adrijskega morja. In ko te moči dosepejo do popolnega razvoja, jelo bode slovanstvo svoje preporojevalno nalogo v stari Evropi. Bodočnost je naša!

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 23. januarja. 1896.

K položaju na Primorskem. Vedno bolj se množe glasovi, ki potrjujejo naše menenja, da so odnosi na Primorskem prav blizu svoji dozoritvi; vse kaže, da so italijanska gospóda letos izbili sodu dno. Postopanje te gospóde je bilo ravno te dni na vsej érti toli gorostasno, da nas uprav sili k domnevanju, da so jih udarili slepoto njih italijanski bogovi. Kdor je še danes tega mnenja, da naj bi vlada molčala na tolike provokacije, na toli drzno preziranje najvišjih sklepov, na tolika nečuvna žaljenja sodeželanov slovanske narodnosti, ta pač nima zmisla za obstojne pogoje naše države, še manje pa za potrebe v varnost države na tej točki periferije; ali pa je obupal nad bodočnostjo te države! Nam pa ni niti na kraj misli, da bi hoteli obupavati na bodočnosti te države, saj ima ista podanikov, zvestih in lojalnih, ter vsikdar pripravljenih vse storiti za razvoj in srečo iste. In ravno zato, ker verujemo v bodočnost te države, menimo, da je primorski sad prav blizu svoji dozoritvi.

Na kolikor se dostaje prvega očitanja, dejal bi prosto: „de gustibus non est disputandum“, a omeniti mi je vendarle, da nisem namerjal opisati lehkokrilitim jezikom ljubezenskih pripetljajev. Namen moji razpravi je jasen. Izteknol sem namreč le najkosmače grehe v današnji naši pisavi, in nikdar ne bi se bil jih lotil, da me ni srce peklo in da me ne peče i dan denes, videčega, kakó se nam jezik krše in smeče. Od človeka, ki je posvetil svoja leta ne prav prijetnemu učenju in upotrebljavanju zakonitih določeb iz grajanskega, kazenskega, finančnega, upravnega in cerkvenega prava, in ki se je mogel baviti domačim jezikoslovstvom le postransko in v toliko, v kolikor je zasecalo ono v njegovo znanstveno stroko, ne pri-

domačem zavodu (namesti: uleži naj sproti v poštno hranilnico ali v kak domač zavod)

— preidimo torej kar k stališču, katerega zavzemlje (namesti: preidimo torej kar na stališče, katerega zavzemlje, sicer pa tudi ta izraz misli ni slovanski:)

— že pol leta beačijo pri svojih drugih „Stammesbrüderjih“ (namesti: med svojimi dragimi „Stammesbrüderji“: a naberačili so komaj 8000 kron)

— proti požaru, toči in boleznim pri živini (no, bolezni pri živini tej nič ne škodi, hudo je le, a ko je živina bolna — boljše bi se reklo: proti požaru, toči in boleznim živine. Ali nobena zavarovalnica taceh zavarovanj delati ne more, ker sicer zavarovana hiša ne bi mogla nikdar pogoreti, toča zavarovanega žita nikdar pobiti in zavarovana živina nikdar zboleti; reklo bi se torej bolje: zavarovati za slučaj požara, toče in boleznim živine)

— saj menimo, da bode pri njej [zavarovalnici] (namesti: v njej) poslovali omikani ljudje itd.

V tej veri nas utrjuje množeci se glasovi o predstojecih spremembah na Primorskem. Celó današnji „Il Piccolo“ govori o zelo važnih spremembah kakor o gotovi stvari. Morda so vse te vesti še nekoliko prezgodnje, ali ugoden simptom so vendar, da je na Dunaju prišlo spoznanja, da tako ne moremo dalje, ako nočemo, da pridejo v nevarnost najvažnejše koristi države.

Ob tej priliki moramo spregovoriti par besed pro domo. Ravno v teh dneh smo morali čuti sedaj pa sedaj očitanje, da ne omenjamo tega ali onega, kar je prišlo v javnost potom družih listov. Na to očitanje bodi le ta odgovor: mi smo obveščeni o vsem, ne govorimo pa o takih dogodkih ali ukrepkih, o kojih v interesu dobre stvari ne žele naši prvaki, da pridejo prezgodaj v svet. Ako prihaja v svet drugim potom, mi ne moremo za to. To je bil tudi vzrok, da nismo govorili o spomenici, ki so jo poslali naši poslanci te dni grofu Badeniju. Pred razsodnim čitateljem smo menda opravičeni.

O najnovejši demonstraciji. Iz najnovejših vesti v današnjem zjutranjem izdanju so izvedli naši čitatelji, da so stari naši znanci in specialisti za razne ne le protislovanske, ampak tudi protiaustrijske demonstracije, junaki in nikogar se boječi Piranci zopet priredili kaj mično demonstracijo. Gospóda v zavihanih rokavih ali pa pouličnjaki v glače-rokavicah zbrali so se v piranskem gledališču, da proslavijo Baratierija, Galliano in italijansko orožje. Ne mislite, da smo tesnosrčni, ampak liberalni smo: mi ne štejejo gospódi v greh, da simpatizujejo z Italijani, borečimi se doli v Afriki. Saj tudi ni nič slabega to, saj kri ni voda. Ali način, kakor oni izjavljajo simpatije, je tak, da je ost njih demonstracij obrnena proti celokupnosti te države in se zagrešajo proti lojalnosti, kakoršno so dolžni ne italijanski, ampak avstrijski državi. Ponovimo toraj, kar smo že naglasili v današnjem zjutranjem izdanju: vsakdo, kdor ima le količkaj soli v glavi, mora takoj pogoditi pomen dejstva: da se ob zvokih njih istrske himne vsklikali „Evviva l'esercito italiano!“ V tem spojenju glasbe in vsklikov so kaj lepo simbolizovane njih želje. Slep bi moral biti, kdor ne umeje tega. Govor takih demonstracij je toli kričeč, da je vznemiril celó dobre prijatelje pri dunajski židinj, ki čuje na ime „N. F. Pr.“ Grda židinja nima sicer nič proti temu, ako italijanska stranka prizadevuje krivico za krivico prelojalnemu življu na Primorskem; tudi ne baš avstrijsko mišljenje oprasča kaj rada izvestnim krogom; le to jej je hudo, da ti krogi niso nekoliko bolj diplomatski. Zato jim je zažugala nedavno, ob demonstraciji v deželnem zboru tržaškem, da jim odtegne svoje simpatije. Radovedni smo, kaj jim poreče sedaj, ko so doli v Piranu priredili slično, vendar pa po obliki še veliko

čakujemo, da bodi njegova pisava takošna, kakoršna je pisava prvih naših pisateljev. Moja pisava ima sicer z razloga prav zdaj omenjenega, vsa obeležja uredovnega sloga, ugaja pa vendarle mojim znancem in prijateljem, ker sicer bi mi bili povedali to v osi (brke) uže zdavna brezi nobenega grenkega govorjenja. Sploh pa ima preosveščeni g. dr. Fr. Lampe prav svoje nazore o trdoči in mehkoči našega jezika, saj je označil trdim celó divni jezik v A. Klodičevem „Materinem blagoslovu“, ko so ga vendarle „Ljubljanski Zvon“ in drugi izborni listi priznali uzornim. Pozabil je on menda, da vladaj v jeziku, ako hočeš, da bo ugajal, neko glasomerje, da mora teči on namreč kakor potoček po gozdu, sedaj čilo in silno in naglo, sedaj krepko in veličastno, sedaj ponižno, prijazno in milo in zopet, kedar bi slučaj nanesel, šumeče in hrumeče, pa bobneče in grmeče, kar nam priča najlepše nesmrtni naš dr. Fran Prešeren, s katerim se ne more še meriti v harmonizaciji stihov, — specifičneje tej njegovej tajinstvenosti — še prav nobeden vseh naših pesnikov, dasi ga je morda kateri uže dosegel v čistoči rim. Mislite li, da mu služi brez razloga trd. okoren, neskladen jezik v „Ribiči“, v katerem beremo:

„Fant s celo močjo se v veslo vpre,
Ni mar mu skalovja, viharjev ne,
Nič več se na zvezde ne ozre,
Naprej brez miru svoj čola drvi.“?

hujšo demonstracijo?! Ali jim res odtegne svoje simpatije? Ne verujemo. Ali previdniša utegne postati nego so fanatični demonstranti piranski. Previdniša, a ne lojalniša; tako je avstrijstvo pri židovskih liberalcih!

Sicer pa sodimo — in menda se ne motimo — da se je najnovejša irredentovska demonstracija v gledališču piranskem popela na vrhunec nesramnosti. Kajti že to je nezaslišano z avstrijskega stališča, kar neverjetno brezobzirnostjo pripovedujejo laški listi; kaki so morali biti še-le oni vslikli, o katerih si imenovani listi ne upajo govoriti!

In zopet in zopet se obračamo do onih mož naše krvi doli po Istri, ki v svoji zaslepljenosti še vedno drže roko take vrste demonstrantom: ako že nimate slovenske, imejte vsaj avstrijsko vest!

Italija v Afriki. Italijanski merodajni vojaški krogi izrekajo svojo bojazen, da Šoanci zasedejo Aduo, v tem ko Baratierija napade Makonen. Aduo bi si Šoanci prisvojili prav lahko, ker sedaj tam niti vojakov ni.

Kar se dostaje kapitulacije utrbe Makalé, javljajo zasebne vesti iz Rima, da je Galliano s svojimi četami ostavil utrdbo že minolo sredo. Doslej pa še ni dospel niti do Adaga-Hamus, še manj torej do Adigrata. Bali so se že, da se mu je pripetila koja „nesreča“, t. j., da ga je menda izdal in pohrustal ras Makonen, ki je zajamčil „svoboden“ odhod četi iz Makalé ter isto spremeljal s svojo vojsko na potu proti Adigratu. Makonova vojska namreč obkolila je Gallianovo četo in takó zavarovani šli so bivši branitelji utrdbe Makalé dalje, izročeni na milost in nemilost ras Makonenu. Le-ta je se svojo vojsko spremeljal Gallianovo četo zaradi tega, ker je hotel na vsak način zabraniti, da ne bi došel Galliano v dotikó s kojim drugim abesinskim vodjem, ki pa ne bi bil imel posebnega obzira do braniteljev padle utrbe. To bojazen o usodi Gallianovi pa je nekoliko pomirilo brzozavno poročilo, ki je došlo minolo noč v Rim, poročilo, katero zagotavlja, da se pomika Gallianova četa proti selu Adaga-Hamus, obkoljena in dobro zavarovana po vojski Makonenu.

Bližnja bodočnost menda Italijanom prinese novih udarcev, kajti to priznavajo oni sami, da imajo „nasprotniki“, to je: domačini v Eritreji, strategiško izvrstno stališče. Voditelji italijanskih čet se čudijo, da je najti med Abesinci takó izbornih taktikov. Italijanom torej ne bode kazalo družega, nego da prično misliti na „časten“ — odhod iz Eritreje.

Ustaja na otoku Kuba. Včeraj došlo je iz Havane v Madrid službeno poročilo, glasom katerega so Španjci v poslednjih praskah vselej potolkli upornike. Ujeti uporniki pravijo, da je vodja ustašev Gomez hudó ranjen na jedni nogi. Španjski vojaki da neprestano preganjajo čete upornikov,

O ne, nikakor ne; nalašč si je izbral na tem mestu prav tak neharmoničen jezik, ker hotel je predočiti obupanje, ki se bere iz istih njegovih besed. Iščimo ritma i drugod in kedar ga obretemo, prenehajo neutegoma vsi ukori o trdoči in okornosti jezika. *)

*) Ne mislimo, da smo pripomogli, Bog si ga vedi, koliko blagoglasju našega jezika proglašanjem „r“ samoglasnikom in izpuščanjem njegovega tovariša, poluglasnika „r“ (navadni „ò“, po Stanislavovo „à“, po družih „u“). Kakor Ruski, tako ne trpi ni Primorski naš človek dveh soglasnikov vkupe, pa jih umečava, kolikor možno, poluglasnikom. Tako se čuje izlasti po Gorškem: „d à lan (dian), z à lato (zlato), s à rebro (srebro), k à rava (krava), č à rivo (črevo), g à rad (grad), m à lad (mlad), t à rem (trem), u à rjem (umrem) itd., in tako slove narodna pesem:

„Če pojdem v žoūd, ne pojdem sam,

Popeljem ljub'cu s à s à bu,

Jen piu jes bom č à r à n t à r à n, (črn teran)

Ljub'ca pa sladku r à zolju“ itd.,

ali druga narodna pesem:

„Č à rez gory, č à rez doly,

Č à rez zelene travniki,

Pogiezdim k ljubici v vas“ itd.

Dà isto: „sveto, sveto, sveto“ pojo po vseh cerkvah in izlasti po onih, v katerih poje po lepej starej navadi vsa občina, tako le: „s à v à to, s à v à to, s à v à to!“ — Tako odstranja trdočo jezika narod in ne bi škodilo, da bi se v gledali vanj pisci njegovi, saj je narodna govorica še vedno najboljša naša slovnica.

(Dalje pril.)

ki so pod vodstvom Maksima in Marca. Ustaši da so napadli v pokrajini Matanzas več vasij, jih oplenili in požgali.

Različne vesti.

Zadušnica za pok. cesarjeviča Rudolfa. V četrtek dne 30. t. m. ob 11. uri bode v župni cerkvi pri Sv. Antonu starem tih črna maša za pokoj duši pok. nadvojvode cesarjeviča Rudolfa.

V Zagrebu je provzročilo veliko senzacijo samoubojstvo podžupana Milana Stankovića. Vzrok temu samomoru so bile baje finančne zadrege. Svojedobno je stal Stanković v opoziciji proti madjarskemu zistemu na Hrvatskem, v poslednje čase pa se je uklonil tudi on, kakor mnogokateri drugi.

Posnemanja vredno. Iz Lokve smo prejeli danes ta-le dopis: Slavno uredništvo „Edinosti“! Priloženo pošiljem za „Družbo Sv. Cirila in Metoda“ 7600 navadnih mark in 665 različnih drugih mark; prve res nimajo velike vrednosti, vendar se plačuje za 1000 mark 30—50 kr.

Naj blagovoli sl. ured. v listu naznaniti, da bi bilo tudi navadne marke dobro nabirati za našo prekorsno družbo, ker množina navadnih znamk tudi nekaj denarja pridobi.

Marke so po sto enakih skupaj zvite, druge pa v listkih, na koje je zabeleženo ime države nemškimi imenom, ker bode najbrže bolj razumljivo za kakoga tujca, kateremu se izroče.

Misel, nabirati marke za družbo, prišla mi je pred 2 leti, pa jih nisem hotel poslati, dokler jih ni bilo večje število. Z željo, da bi našel mnogo posnemalec, koji bi našli „zgubljeni zaklad“, beležim odličnim spoštovanjem Slavoljub Praprotnik.

Borba za jezikovno ravnopravnost pri tržaškem magistratu. Velik križ imajo s prirejanjem svojih zabav in veselice ona slovenska društva, ki spadajo v kompetencijo mestnega magistrata, kakor politiške oblasti. Tu se kar prepovedujejo posamične točke ali celo črtajo celi programi kar iz najbolj ničevih vzrokov; tu se narekujejo kazni do 50 in tudi 100 gl., če tudi ni dotično društvo ničesar zagrešilo. Posledica temu je seveda, da so dotična društva skoro vsakdanji gostje pri visokem c. kr. namestništvu se svojimi — rekurzi. In pripoznati moramo, da visoka II. instanca rešuje te rekurze v mnogih slučajih v ugodnem zmislu, ali I. instanca je vendar-le dosegla svoj namen: provzročila je sitnosti ubogemu društvu. Ne le v politiškem in narodnem pogledu bi nas torej hoteli ovirati visoko omikana italijanska gospôda, ampak tudi v nedolžnem socialnem življenju ne bi hoteli gospôda, da dihamo svobodno. Često čisto, ko nam prihajajo pritožbe o postopanju I. politiške instance proti našim društvom, obhaja nas čutstvo, kakor da živimo še tam v Metternichovi dôbi, v dôbi najkrutejega absolutizma. In če že nikakor ne more slavni magistrat prepovedati prijavljene zabave, pa nam vsaj v jezikovnem pogledu podregne pod nos, da smo podrejeno pleme: na slovenske prijave izdaja italijanska rešenja. Mi pa pravimo, da tudi tej praksi se morajo upreti naša društva kakor je nedavno zopet storilo vrlo pevsko društvo „Adrija“ v Barkovljah. Toplo priporočamo ta lep vzgled v posnemanje. Slavna naša društva naj se nikar ne bojé ničesar, saj imajo zakon na svoji strani. Sl. mestnemu magistratu je tem lože priti do živega — kar je nedavno temu dokazal starosta „Trž. Sokola“ — v takih slučajih, ko ta slavna oblast ne „posluje“ kakor avtonomna občinska oblast, ampak je politiška oblast I. instance, podrejena visokemu c. kr. namestništvu. Gospôda se res branijo z vsemi štirimi in nedavno izdali so parolo: Nikdar ne pride slovenski spis raz mize tržaškega magistrata, — ali udati se bodo morali slednjič, ako smo vsi mi složni in neizprosni v svojih zahtevanjih. V pouk drugim društvom hočemo navesti tu nekoliko važnih odstavkov iz utoka, ki ga je bilo uložilo nedavno temu pevsko društvo „Adrija“ v Barkovljah.

„Da se je slovenska uloga predsedništva pevskega društva „Adrija“ v Barkovljah za dovoljenje plesne zabave rešila sicer ugodno, toda v italijanskem mestu v slovenskem jeziku, nasprotuje — tako pravi utok — oportuniteti, občni koristi, pravičnosti in zakonovim določilom.

Ker obsega vsposodbijani odlok poleg dovoljenja plesne zabave tudi propise, kako se je vesti predsedništvu, moral bi biti izdan v takem jeziku, da ga dotični udeleženci razumejo, ker nerazumljenih ukazov vendar ni mogoče izvršiti. Slavni magistrat bi moral vedeti, da sestaja društvo „Adrija“, torej tudi njega odbor, iz samih okoličanov, ki so, kakor je notorično, brez izjeme slovenske narodnosti, rer razumejo le za silo italijanski dijalekt, a nikakor ne pismene italijanščine. Kdor pa hoče, da se mu uboga, mora se dati najpred razumeti. A zato bi bilo potrebno, da bi se bil izdal odlok v slovenskem jeziku.

V napadanem odloku so tudi propisi gledé priprav proti občni nevarnosti požara. Slavnemu mestnemu magistratu kakor oblast, koji je skrbeti za javno varnost, bi moralo biti še posebno na tem ležeče, da se taki ukazi povsem razumejo, ker se sicer ne morejo izvršiti.

Ker pa odbor društva „Adrija“, obstoječi iz samih trdih Slovencev, ne razume dovolj italijanskega jezika, je slavni mestni magistrat slabo skrbel za javno varnost, da je predsedništvu priobčil tako važne ukaze, tičeče se javne varnosti, v jeziku nerazumljivem istemu predsedništvu. Torej že iz obzirov na javno dobro, bi bil moral biti vsposodbijani odlok slovenski. Ker je bila uloga pevskega društva „Adrija“ slovenska, ker posluje isto društvo od časa svojega ustanovljenja redno le slovenski, ker je sedež društva v slovenski okolici tržaški, in ker nismo mi Slovenci nikakoršen narod inferijorne vrste, ker mi Slovenci ravno tako opravljamo svoje dolžnosti kakor državljani in občinarji, kakor vsaki drugi narod v naši dožavi, in ker je sploh pri ljudskih in taktih ljudih v navadi, da se v istem jeziku odgovarja, v kakoršem je bilo vprašanje — bilo bi pravično, da bi nam bil dal slavni mestni magistrat na našo slovensko prošnjo tudi slovensko rešitev, in to temveč, ker je obče pripoznano in dokazano, da noben resen človek ne dvomi o tem, da je slovenski jezik tukaj deželni jezik. Slavni mestni magistrat je torej z italijansko rešitvijo naše slovenske prošnje kršil pravičnost. Kaj pa naj rečemo o zakonitosti ali nezakonitosti jezikovne oblike vprašavnega odloka? Nočemo tu razpravljati o jasnih jezikovnih naredbah, o ravno tako poznanem, kakor malo izvršenem členu XIX. ustavnih zakonov, ki zagotavlja vsem narodnostim (torej tudi slovenski) v tej državi jednake pravice, kajti to bi značilo vodo privajati v morje. V tem obziru je stvar dognana, in dosedaj so že vse oblasti, ki so se resno ali vsaj približno nepristranski pečale, s tem, odločile v naš prilog. Pa vsaj je tudi sl. magistrat o tej stvari jako dobro poučen in ni dolgo od tega, kar mu je visoko c. kr. ministerstvo razložilo, gotovo na podlagi tehtnih in jasnih razlogov, da jezik slovenski je v Trstu ravnopraven z drugimi in da je treba slovenske uloge reševati v slovenskem jeziku (vsaj tako smo čitali v tukajšnjih listih), a če noče tega storiti, pokoriti se mora zakonom.

Kakor je razvidno iz dotičnih časniških vesti, opira se slavni mestni magistrat v tem uporu proti jasnim določbam zakona in direktivnim ukazom viših državnih oblasti na jalovi izgovor „uradnega jezika“ magistratovega. Če se ima ta izgovor sploh smatrati resnim, gotovo je, da v tem slučaju nima nikakega zmisla, ker gre za magistratove posle v prenešenem delokrogu, ki mu je zaupan od državne oblasti, v katere področje prav za prav spada, in ker v tem obziru ne veljajo posebni mestni statuti, nego le občni zakoni.

Vabilo na ples slovenskih trgovcev, kateri bode dne 2. februarja 1896. v redutni dvorani gledališča „Politeama Rossetti“. Sviral bode vojaški orkester c. kr. pp. štev. 87. Pričetek ob 9. uri zvečer in konec ob 4. uri zjutraj. Ustopenina za gospode 1. gld. (vsakemu gospodu je dovoljeno pripeljati dve dami). Ker je čisti dohodek namenjen za uboge pogorelece pri sv. Jakobu, se radodarnosti ne stavijo meje.

Kakor je bilo že omenjeno v „Edinosti“, hoče odslej tudi trgovski živelj po svoji moči posezati v borbo za naša narodna prava. V ta namen se hočejo organizovati med seboj zlasti trgovski pomočniki. Prvim znakom pričetku organizovanja bodi letošnji trgovski ples. Opravičena je torej naša nada, da nas v prvi vrsti naši trgovci, po-

tem pa tudi širše slovansko občinstvo počasté se svojim obiskom. Mnogobrojna udeležba nam bode ne le v zatrdilo, da nas tržaški Slovenci radostno vsprejmejo v kolo narodnih soboriteljev, ampak tudi najbolje vsposbudilo v to, da se takoj in z vso enerzijo lotimo dela v dosego postavljenega si cilja: v narodnem pogledu zavednega trgovskega stanu. Prireditelji.

Čitalnica II. Bistriško - Trnovska vabi na veselico, katero priredi dne 2. svečana 1896. v prostorih Jelovškove gostilne v II. Bistrici z dramatično predstavo, igranjem na citre in plesom. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina za osebo 1 gld. 50. kr. Pri veselici svira del mestne godbe reške. Odbor.

Veliki ples čitalnice v Pulju se bode vršil letos dne 1. februarja v gledališču „Politeama Ciscutti“. Začetek ob 8. uri zvečer. Pri plesu bode svirala glasba pešpolka št. 97. Vstopnina: za moške 1 gld., za ženske 50 nvč. Lože v parterju 3 gld. 50 nvč., v I. vrsti 2 gld. 50 nvč. Vstop bode dovoljen samo vabljenim, a vabilo velja za legitimacijo.

Nemci v Trstu, podaniki „rajha“, zbrali so se sineč zopet k veselému banketu v hotelu de la Ville, da proslavijo z dobro večerjo in izborna pijačo rojstni dan cesarja Viljelma II. Morda v banketovanju neumorna nemška naselbina tržaška vzbudi še posebno pozornost cesarja Viljelma. Mogoče, da ji odkaže posebno državno podporo za banketovanja o rednih in izrednih slučajih.

Podrobni stroški tržaške občine za šole. Mestna delegacija tržaška dovolila je v poslednji svoji seji kvinkvenij učiteljici na ljudski šoli v Škednju, Mariji Lozer; 100 gld. v podporo italijanskim dijakom v Gradu; 4200 gld. za preosnovo stare ljudske šole v Rojanu v otroški vrt; 10 gld. za nakup stare peči, ki naj se postavi v stanovanje voitelja šole v Rojanu in druge podrobne stroške.

Burja. Predvčerajšnjem pričela je zopet tuliti burja ter razgraja nepretržno z znano brezobzirno silo. Morje je tako razburjeno, da to nočni mogel iz pristanišča Lloydov parnik, ki bi bil imel odpluti v Benetke. Posebne nesreče pa sedanja burja ni provzročila. Podrla je sicer že mnogo oseb, toda svojih udov si ni zlomil nihče. Če pa je odnesla nekoliko klobukov v morje, bode to dejstvo le v prid klobučarjem, ki morajo tudi živeti. — Včeraj popoldne prevrnila je v novem pristanišču jeden voz praznih sodov in jeden voz desk. Mraz je prav občuten, dasi v tem trenutku, ko pišemo to vest, sonce sije prav prijazno, toda ne more vspeti proti burji.

Tedenska statistika tržaška. V tednu od 12. do 18. t. m. rodilo se je v tržaški občini 82 otrok (39 moških in 43 ženskih; 14 otrok bilo je nezakonskih); poleg teh bilo jih je 7 mrtvorojenih. — V isti dôbi umrlo je 73 oseb (37 moških in 36 ženskih). V razmerju na število prebivalstva (računano na 161.836 oseb, ne vštévši vojaštva) pride 23.45 mrličev na vsakih 1000 duš. — Zdravniški izkaz navaja med vzroki smrti: 7 slučajev dávice, 1 sl. legárja, 8 sl. jetike, 7 sl. vnetja sópnih organov, 7 sl. kápi, 1 samomor itd.

Na samokolnici okolo sveta. Naši čitatelji se menda še spominjajo na vest, v kateri smo svoječasno omenili stave, katero je bil napravil so-trudnik lista „Eclair“, Gallais, da namreč s svojo ženo napravi v „šajtrgi“ pot okolo sveta. No, ta čudak pa je imel na svojem potu pravo „smolo“. Kakor smo omenili takrat, ko se je prikolovratil v Trst, že od Katinare ni mogel dalje, ker je bilo mnogo snega. Od Herpelj do Reke vozila se je „šajtrga“ z Gallaisom in njegovo ženo vred lepo po železnici. V Zagrebu je Gallais baje izgubil svojo listnico s 5000 franki in milosrdni ljudje so nabirali denarja zanj, da je mogel dalje. V Slavoniji so ga baje napadli volkovi (?), a hrabri Gallais jih je kar postreljal in prikolovratil do Belegagrada. Tam se je hotel te dni v gozdu blizu mesta obesiti, ker menda nima denarja. Toda svoj naklep izvršil je takó, da so ga ljudje „pravočasno“ rešili. In s tem je bilo konec vožnji okolo sveta v „šajtrgi“. Žena je zapustila Gallaisa, njemu pa je dal francoski konzul v Belegradu toliko podpore, da je mogel popotovati na Dunaj. Tam so nabirali zanj denar, da se je mogel vrniti v Pariz. Kje sta ostala žena s svojim novorojenim otrokom in pa „šajtrga“, tega ne vemo.

